

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

4.1 ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี กับสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรตามการรับรู้ของมารดา กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นครอบครัวที่มีบุตรอายุ 1-3 ปี โดยที่บิดามารดาและบุตรอาศัยอยู่ด้วยกัน และบิดาและมารดาสามารถอ่านออกเขียนภาษาไทยได้และอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 150 ครอบครัว ผลการวิจัยจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาค้นพบว่าบิดา ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 50.6) อายุเฉลี่ยเท่ากับ 32.3 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 37.3) และมีอาชีพรับจ้างมากที่สุด (ร้อยละ 60.7) มารดาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี (ร้อยละ 54.0) อายุเฉลี่ยเท่ากับ 29.1 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 49.4) และมีอาชีพรับจ้างมากที่สุด (ร้อยละ 32.7) ส่วนใหญ่ครอบครัวจะมีบุตรจำนวน 2 คน (ร้อยละ 44.7) และมีรายได้ของครอบครัวตั้งแต่ 5,000 บาทลงไป (ร้อยละ 51.3) โดยมีค่าเฉลี่ยรายได้ของครอบครัวต่อเดือน 9,833.4 บาท ซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่ารายได้ประชาชาติ ปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเท่ากับ 5,111.25 บาท (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2537) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุของบิดา (ปี) ($\bar{X}$ = 32.36 S.D.=6.145 Max=50 Min = 20)		
20 - 30	59	39.4
31 - 40	76	50.6
41 - 50	15	10.0

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุของมารดา (ปี) ($\bar{X} = 32.36$ S.D.=6.145 Max=50 Min = 20)		
< 20	5	3.4
20 - 30	81	54.0
31 - 40	60	40.0
> 40	4	2.6
การศึกษาของบิดา		
ประถมศึกษา	56	37.3
มัธยมศึกษา	52	34.7
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	12	8.0
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	25	16.7
ปริญญาโท	5	3.3
การศึกษาของมารดา		
ประถมศึกษา	74	49.4
มัธยมศึกษา	36	24.0
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	11	7.3
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	27	18.0
ปริญญาโท	2	1.3
อาชีพของบิดา		
รับราชการและรัฐวิสาหกิจ	33	22.0
รับจ้าง แบ่งออกได้เป็น		
-ทำงานบริษัทและร้านค้า	59	64.83
-กรรมกร(ปั้นสามล้อ ก่อสร้าง)	15	16.48
-รับจ้างทั่วไป(ทำความสะอาดบ้าน ซักผ้า ขับรถรับจ้าง)	17	18.68
รวม	91	60.7
ค้าขาย	26	17.3

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพของมารดา		
รับราชการและรัฐวิสาหกิจ	29	19.3
รับจ้าง	49	32.7
ค้าขาย	27	18.0
เกษตรกรรม	1	0.7
แม่บ้าน	44	29.3
จำนวนบุตรในครอบครัว (คน)		
1 คน	52	34.7
2 คน	67	44.7
3 คนขึ้นไป	31	20.6
จำนวนบุตรที่มีอายุ 1-3 ปี (คน)		
1 คน	149	99.3
2 คน	1	0.7
อายุของบุตร		
บุตรอายุ 1-2 ปี	56	37.08
บุตรอายุ 2-3 ปี	95	62.92
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน (บาท)		
≤ 5,000 บาท	77	51.3
> 5,000 บาท	73	48.7

4.1.2 การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี

4.1.2.1 การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร โดยรวมและรายด้าน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า บิดามีการรับรู้บทบาทโดยรวมในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี อยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.58 จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน และเมื่อพิจารณาการรับรู้รายด้านพบว่า บิดามีการรับรู้บทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ด้านการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตรมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกายและด้านการส่งเสริมพัฒนาการบุตร ตามลำดับ ($\bar{X} = 3.73, 3.54$ และ 3.50 ตามลำดับ ค่า $S.D. = 0.30, 0.39$ และ 0.35 ตามลำดับ) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี โดยรวมและรายด้าน

บทบาท	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย (จำนวน 17 ข้อ)	3.54	0.39
2. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการบุตร (จำนวน 18 ข้อ)	3.50	0.35
3. ด้านการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร (จำนวน 15 ข้อ)	3.73	0.30
รวม	3.58	0.31

4.1.2.2 การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย จำแนกเป็นรายข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้บทบาทบิดาด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกายอยู่ระหว่าง 3.79-3.23 (S.D.=0.42-0.85) ซึ่งมีการรับรู้เรื่อง การชี้ชวนให้บุตรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อฟัน เช่น นม ผัก ผลไม้ เป็นต้น มากที่สุด และมีการรับรู้เรื่อง การช่วยเหลือมารดาในการจัดเตรียมสถานที่ให้บุตรและสนับสนุนส่งเสริมให้บุตรได้รับการตรวจฟันทุก 6 เดือน น้อยที่สุด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย จำแนกเป็นรายข้อ

อันดับ	บทบาทด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย	$\bar{X}$	S.D.
1	ชี้ชวนให้บุตรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อฟัน เช่น นม ผัก ผลไม้	3.79	0.42
2	ดูแลให้บุตรได้รับการอาบน้ำ ทำความสะอาดร่างกาย	3.75	0.52
3	ดูแลให้บุตรได้ใส่เสื้อผ้าที่สะอาดและเหมาะสมกับสภาพอากาศ	3.73	0.52
4	ฝึกให้บุตรรับประทานอาหารเอง	3.72	0.54
5	จัดหาส้วมหรือกระโถนที่ถูกสุขลักษณะให้แก่บุตร	3.65	0.64
6	ดูแลความสะอาดให้บุตรหลังขับถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ	3.63	0.65
7	ช่วยมารดาในการจัดหาอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายให้บุตร	3.59	0.67
8	ดูแลไม่ให้บุตรรับประทานอาหารพวกที่จะทำให้ฟันผุ เช่น ลูกอม ทอฟฟี่	3.57	0.70

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย จำแนกเป็นรายข้อ (ต่อ)

อันดับ	บทบาทด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย	$\bar{X}$	S.D.
9	ฝึกให้บุตรขับถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะให้เป็นเวลา	3.55	0.64
10	มีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพฟันของบุตรอยู่เสมอ เช่น สอนวิธีแปรงฟันที่ถูกต้อง	3.53	0.71
11	ฝึกให้บุตรได้ใส่เสื้อผ้าเอง	3.51	0.68
12	ชักชวนให้บุตรได้มีกิจกรรมออกกำลังกายโดยการวิ่ง หรือเล่นกีฬาที่สามารถเล่นได้	3.43	0.75
13	ฝึกให้บุตรล้างทำความสะอาดร่างกายหลังการขับถ่าย	3.42	0.80
14	มีส่วนในการพาบุตรเข้านอนและช่วยให้บุตรหลับโดยการเล่านิทานหรือกล่อมนอน	3.24	0.85
15	ช่วยเหลือมารดาในการจัดเตรียมสถานที่ให้บุตรนอน เช่น แยกที่นอนให้เป็นสัดส่วน	3.23	0.81
16	สนับสนุนส่งเสริมให้บุตรได้รับการตรวจฟันทุก 6 เดือน	3.23	0.78

4.1.2.3 การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ด้านการส่งเสริมพัฒนาการบุตร จำแนกเป็นรายข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้บทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ด้านการส่งเสริมพัฒนาการบุตรอยู่ระหว่าง 3.83-2.93 (S.D.=0.42-0.97) ซึ่งบิดามีการรับรู้เรื่องการแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหลอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง เดินจงมือ มากที่สุด และรับรู้เรื่องการจัดซื้ออุปกรณ์มาให้บุตรได้เล่นตามต้องการน้อยที่สุด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ด้านการส่งเสริมพัฒนาการบุตร จำแนกเป็นรายข้อ

อันดับ	บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาการบุตร	$\bar{X}$	S.D.
1	แสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง เดินจู๋มมือ	3.83	0.40
2	ส่งเสริมให้บุตรแสดงออกตามประเพณีวัฒนธรรมที่พึงงาม เช่น การยกมือไหว้ การกล่าวคำ “สวัสดี” “ขอบคุณ” “ขอโทษ” เป็นต้น	3.82	0.42
3	ว่ากล่าว ตักเตือน เมื่อบุตรทำผิด เช่น ตีเพื่อน แย่งของเพื่อน	3.79	0.43
4	พูดคุยกับบุตรด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้อง และไม่เรื้อรังเกินไป	3.71	0.48
5	กระตุ้นให้บุตรพูด เรียนรู้คำศัพท์โดยฝึกให้บุตรเรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว	3.70	0.54
6	พูดคุยปลอบโยนเมื่อบุตรแสดงอาการไม่สบายใจ เสียใจ ร้องไห้	3.69	0.55
7	ชมเชยเมื่อบุตรทำกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จหรือทำดี เช่น รับประทานอาหารเองได้	3.67	0.47
7	เมื่อบุตรเล่นกับเพื่อน บิดาฝึกให้บุตรได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น รู้จักการให้ การรับ และการแบ่งปันของเล่น	3.67	0.51
8	พูดคุยกับเพื่อนเกี่ยวกับลักษณะของเพศหญิงและเพศชาย เช่น การแต่งกาย คำลงท้าย “ครับ” หรือ “ค่ะ” เป็นต้น	3.62	0.63
9	บิดาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรในขณะที่บุตรเล่นอยู่ใกล้ ๆ เช่น ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้าให้บุตรเห็น ช่วยกันเก็บของเล่นหลังจากเล่นแล้วร่วมกับบุตร	3.57	0.68
10	ใช้เวลาบุตรในแต่ละวัน รับฟัง และพูดคุยกับบุตร	3.56	0.64
11	สนับสนุนให้บุตรได้เล่นกับเพื่อนวัยเดียวกัน หรือผู้อื่น	3.43	0.66
12	กระตุ้นและส่งเสริมให้บุตรได้เล่นของเล่นที่เตรียมให้	3.37	0.69
13	ร่วมเล่นหรือทำกิจกรรมกับบุตรเป็นประจำทุกวัน	3.28	0.72
14	ท่านสามารถทำงานหรือพักผ่อนได้ถึงแม้บุตรจะมาเล่นอยู่ใกล้ ๆ	3.22	0.85
15	จัดบริเวณหรือสถานที่สำหรับให้บุตรได้เล่น	3.16	0.82

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ด้านการส่งเสริมพัฒนาการบุตร จำแนกเป็นรายข้อ (ต่อ)

อันดับ	บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาการบุตร	$\bar{X}$	S.D.
16	จัดหาอุปกรณ์สิ่งของต่าง ๆ ให้บุตรได้เล่น เช่น กระดาษ กรรไกร ปลายมน ดินสอสี ดิน ทราช กระบองน้ำ เป็นต้น	3.09	0.49
17	จัดซื้อหรือจัดหาอุปกรณ์มาให้บุตรได้เล่นตามต้องการ	2.93	0.97

4.1.2.4 การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ด้านการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร จำแนกเป็นรายข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้บทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ด้านการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตรอยู่ระหว่าง 3.85-3.51 (S.D. = 0.38-0.74) ซึ่งบิดามีการรับรู้เรื่องการสนับสนุนให้บุตรได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบถ้วน ตามกำหนดนัดมากที่สุด และรับรู้เรื่องการดูแลซ่อมแซมของเล่นต่าง ๆ หรือเครื่องเล่นที่เคลื่อนไหวได้ เช่น ชิงช้า ม้าหมุน ให้อยู่ในสภาพดีเสมอ น้อยที่สุด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ด้านการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร จำแนกเป็นรายข้อ

อันดับ	บทบาทด้านการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร	$\bar{X}$	S.D.
1	สนับสนุนให้บุตรได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบถ้วน ตามกำหนดนัด	3.85	0.38
1	จัดของใช้ภายในบ้านที่เป็นอันตรายไว้ไกลมือเด็ก เช่น กระติกน้ำร้อน พัดลม ปลั๊กไฟ ยาชนิดต่าง ๆ เป็นต้น	3.85	0.43
2	ติดตามดูแลการเจ็บป่วยของบุตรอย่างใกล้ชิด	3.83	0.38
3	ไม่พาลูกไปอยู่ในบริเวณที่มีผู้คนหนาแน่น มีคว้นบุรี ควันท้อไอเสียดยนต์ หรือไปอยู่ใกล้คนที่เป้นหวัด	3.82	0.45
4	ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร เช่น ซ่อมแซมพื้นบ้านที่มีรูโหว่ ทำที่กันบริเวณประตู ซ่อมแซมบันได เป็นต้น	3.81	0.41

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ด้านการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร จำแนกเป็นรายข้อ (ต่อ)

อันดับ	บทบาทด้านการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร	$\bar{X}$	S.D.
5	พาบุตรไปพบแพทย์เมื่อบุตรมีอาการผิดปกติหรือเจ็บป่วย	3.78	0.46
6	พูดสอนหรือบอกบุตรถึงอันตรายของสิ่งต่าง ๆ เช่น บอกหรือสอนให้ข้ามถนนทางม้าลาย บอกหรือสอนถึงสัตว์มีพิษ ห้ามเข้าใกล้ เช่น งู เสือ จระเข้ เป็นต้น	3.77	0.56
7	มีส่วนร่วมในการดูแลบุตร ขณะที่บุตรนอนป่วยรักษาในโรงพยาบาล	3.76	0.43
8	คอยดูแลบริเวณที่บุตรอยู่ให้สะอาดและปลอดภัย	3.75	0.47
9	ระมัดระวังไม่ให้บุตรใกล้กับตุ๊กตา หรือกอดบุตรขณะที่เป็นไข้หวัด	3.74	0.56
10	จัดเก็บอุปกรณ์เครื่องสนาม เช่น จอบ เสียม มีด ให้เรียบร้อย	3.72	0.59
11	ช่วยเหลือภรรยาในการดูแลบุตรเมื่อบุตรเกิดการเจ็บป่วยที่บ้าน เช่น เช็ดตัว ป้อนยา	3.67	0.51
12	เลือกซื้อของเล่นที่ไม่เป็นอันตรายต่อบุตร เช่น สีไม้หูลูด ลอกง่าย ของเล่นไม่แตกหักง่าย หรือมีชิ้นส่วนเล็กเกินไป	3.61	0.69
13	สามารถดูแลบุตรแทนภรรยาได้เป็นเวลานาน เมื่อภรรยาไม่อยู่หรือทำงาน	3.52	0.65
14	ดูแลซ่อมแซมของเล่นต่าง ๆ หรือเครื่องเล่นที่เคลื่อนไหวได้ เช่น ชิงช้า ม้าหมุน ให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ	3.51	0.74

4.1.3 สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร

4.1.3.1 สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรโดยรวมและรายด้าน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรโดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.42 จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน (S.D.= 0.25) และเมื่อพิจารณาคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรด้านการยึดถือปฏิบัติตามศาสนามากที่สุด รองลงมาคือ การจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับบุตร การมีความผูกพันรักใคร่กัน การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน การชื่นชมคุณค่าในตัวบุตร การติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างบิดาและบุตร และความคาดหวังในความสำเร็จของบุตร ตามลำดับ ($\bar{X}$ = 3.64, 3.56, 3.47, 3.41, 3.38, 3.28 และ 3.17 ตามลำดับและ S.D. = 0.43, 0.32, 0.33, 0.41, 0.41, 0.40 และ 0.42 ตามลำดับ) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรโดยรวมและรายด้าน

สัมพันธภาพ	$\bar{X}$	S.D.
1. การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน (จำนวน 7 ข้อ)	3.41	0.43
2. ความผูกพันรักใคร่กัน (จำนวน 12 ข้อ)	3.47	0.32
3. การชื่นชมคุณค่าในตัวบุตร (จำนวน 8 ข้อ)	3.38	0.33
4. การติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างบิดาและบุตร (จำนวน 7 ข้อ)	3.28	0.41
5. ความคาดหวังในความสำเร็จของบุตร (จำนวน 5 ข้อ)	3.17	0.41
6. การยึดถือปฏิบัติตามหลักศาสนา (จำนวน 6 ข้อ)	3.64	0.40
7. การจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับบุตร (จำนวน 6 ข้อ)	3.56	0.42
รวม	3.42	0.25

4.1.3.2 สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านมีการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน จำแนกเป็นรายข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการมีการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน อยู่ระหว่าง 3.75-3.16 (มีค่า S.D. = 0.48-0.69) ซึ่งบิดาและบุตรมีการพูดคุย หยอกล้อ หัวเราะ สนุกสนานร่วมกันมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากที่สุด และบิดามีการอ่านหนังสือ เล่นิทานให้บุตรฟังมีค่าเฉลี่ยของคะแนนน้อยที่สุด ดังแสดงในรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการมีการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน จำแนกเป็นรายข้อ

อันดับ	การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน	$\bar{X}$	S.D.
1	มีการพูดคุย หยอกล้อ หัวเราะ สนุกสนานร่วมกัน	3.75	0.48
2	ดูโทรทัศน์ร่วมกันด้วยความสนุกสนาน	3.57	0.64
3	เล่นของเล่น เล่นเกมต่าง ๆ ร่วมกัน	3.56	0.60
4	พาบุตรไปเดินเล่น ไปเที่ยวด้วยกัน	3.39	0.63
5	สอนให้บุตรเล่นกีฬา เช่น โยนลูกบอล เตะลูกบอล เป็นต้น	3.26	0.68
6	เล่นของเล่นกับบุตรด้วยอาการยิ้มแย้มแจ่มใส สนุกสนาน	3.19	0.63
7	อ่านหนังสือ เล่นิทาน เล่าเรื่องต่าง ๆ ให้บุตรฟัง	3.16	0.69

4.1.3.3 สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการมีความผูกพันรักใคร่กัน จำแนกเป็นรายข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการมีความผูกพันรักใคร่กัน อยู่ระหว่าง 3.79-3.22 (S.D. = 0.43-0.59) ซึ่งเมื่อบิดาไม่เห็นบุตรจะถามถึง หรือถามหาบุตรมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากที่สุด และเมื่อบุตรทำสิ่งใดไม่ได้หรือเกิดปัญหาจะวิ่งไปหาบิดา มีค่าเฉลี่ยของคะแนนน้อยที่สุด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการมีความรักใคร่ผูกพัน จำแนกเป็นรายข้อ

อันดับ	การมีความผูกพันรักใคร่กัน	$\bar{X}$	S.D.
1	เมื่อไม่เห็นบุตรจะถามถึงหรือถามหาบุตร	3.79	0.43
2	แสดงความรักต่อบุตรเช่น กอด หอมแก้ม หยอกล้อและให้ความใกล้ชิด	3.78	0.45
3	คอยดูแลบุตร เอาใจใส่บุตร	3.63	0.52
3	เข้าใจความต้องการของบุตรโดยดูจากพฤติกรรมและการแสดงออกของบุตร เช่น รู้ว่าบุตรโกรธ ไม่สบายใจ	3.63	0.53
4	คอยพูดคุย ชักถาม ความต้องการของบุตร	3.44	0.63
5	พูดคุยชักถามมารดาเกี่ยวกับบุตร	3.44	0.63
6	คอยช่วยเหลือเมื่อบุตรรับประทานอาหาร	3.42	0.59
7	เมื่อถึงวาระพิเศษ เช่น วันเกิด ปีใหม่ บิดาจะซื้อของขวัญหรือจัดงานให้บุตร	3.41	0.78
*8	บุตรแสดงท่าทีกลัวและไม่อยากพูดกับบิดา	3.38	0.55
9	เมื่อบุตรหกล้ม บาดเจ็บ จะร้องให้วิ่งไปหาบิดา	3.25	0.66
10	เมื่อบุตรอยากได้อะไรจะวิ่งไปหาบิดา	3.24	0.63
11	บุตรทำสิ่งใดไม่ได้หรือเกิดปัญหาจะวิ่งไปหาบิดา	3.22	0.59

*เป็นคำถามในลักษณะเชิงลบ ปรับคะแนนให้เป็นตรงกันข้าม

3.1.3.4 สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการชื่นชมคุณค่าในตัวบุตร จำแนกเป็นรายข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการชื่นชมคุณค่าในตัวบุตร อยู่ระหว่าง 3.67-3.13 (S.D. = 0.50-0.74) ซึ่งบิดากล่าวชมหรือดีใจเมื่อบุตรทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้สำเร็จ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุด และบิดากล่าวหรือตำหนิบุตรเมื่อบุตรทำสิ่งใดไม่ได้หรือไม่สำเร็จ เช่น รับประทานอาหารแล้วหกเลอะเทอะ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนน้อยที่สุด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร
ด้านการชื่นชมคุณค่าในตัวบุตร จำแนกเป็นรายข้อ

อันดับ	ด้านการชื่นชมคุณค่าในตัวบุตร	$\bar{X}$	S.D.
1	กล่าวชม หรือดีใจ เมื่อบุตรทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้หรือสำเร็จ	3.67	0.50
2	กล่าวชมเชยเมื่อบุตรทำตามที่คุณแม่บอกหรือสอน	3.61	0.57
3	พูดเสมอว่ารักบุตร บุตรน่ารัก บุตรเก่ง น่าเอ็นดู	3.55	0.63
4	ไม่ตำหนิว่ากล่าวบุตรเมื่อรับประทาน อาหารแล้วอาหารหก เลอะเทอะ	3.37	0.60
*5	ลงโทษด้วยการตีเมื่อบุตรทำของเล่นแตกหัก	3.30	0.53
6	ไม่ว่ากล่าวตำหนิบุตรที่ไปตีเพื่อนหรือแย่งของเล่นของ เพื่อน	3.24	0.74
*7	ลงโทษด้วยการตีเมื่อบุตรทำลายข้าวของ	3.18	0.59
*8	ว่ากล่าวหรือตำหนิบุตร เมื่อบุตรทำสิ่งใดไม่ได้ หรือไม่ สำเร็จ เช่น รับประทานอาหารแล้วหกเลอะเทอะ	3.13	0.57

*เป็นคำถามในลักษณะเชิงลบ ปรับคะแนนให้เป็นตรงกันข้าม

4.1.3.5 สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการมีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างบิดาและบุตร จำแนกเป็นรายข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการมีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างบิดาและบุตรอยู่ระหว่าง 3.55-3.04 (S.D. = 0.55-0.65) ซึ่งเมื่อบุตรพูดบิดาจะสนใจเอาใจใส่รับฟัง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดและบิดามักจะออกคำสั่งหรือเร่งเร้าบุตรเสมอ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรด้านการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างบิดาและบุตร จำแนกเป็นรายข้อ

อันดับ	การติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างบิดาและบุตร	X	S.D.
1	เมื่อบุตรพูดบิดาจะสนใจเอาใจใส่รับฟัง	3.55	0.55
*2	บิดาจะไม่ค่อยเปิดโอกาสให้บุตรได้อธิบายหรือพูดในสิ่งต่าง ๆ	3.27	0.65
*3	ในแต่ละวันบิดาและบุตรไม่ค่อยได้มีโอกาสที่จะได้พูดคุยกัน	3.25	0.60
*4	บิดามักจะออกคำสั่ง หรือเร่งเร้าบุตรเสมอ	3.04	0.62

*เป็นคำถามลักษณะเชิงลบ ปรับคะแนนให้เป็นตรงกันข้าม

4.1.3.6 สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านความคาดหวังในความสำเร็จของบุตร จำแนกเป็นรายข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านความคาดหวังในความสำเร็จของบุตรอยู่ระหว่าง 3.73-2.89 (0.45-0.71) ซึ่งบิดาปล่อยให้บุตรมีอิสระในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุด และบิดาพยายามที่จะสอนให้บุตรรับประทานอาหารเช้าให้ได้มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านความคาดหวังในความสำเร็จของบุตร จำแนกเป็นรายข้อ

อันดับ	ความคาดหวังในความสำเร็จของบุตร	$\bar{X}$	S.D.
1	ปล่อยให้บุตรมีอิสระในการทำกิจกรรมต่าง ๆ	3.73	0.45
*2	แสดงความไม่พอใจถ้าบุตรทำกิจกรรมที่บิดาสอนไม่ได้ เช่น พุดไม้ได้อ่านหนังสือไม่ได้ เป็นต้น	3.32	0.59
*3	เมื่อบุตรทำผิด จะทำโทษบุตรทันที	3.27	0.59
*4	แสดงท่าทีอารมณ์ไม่พอใจเมื่อบุตรทำผิด	3.12	0.62
*5	พยายามที่จะสอนให้บุตรฝึกหัดซ้ำๆ ให้นานพอให้ได้	2.96	0.75
*6	พยายามที่จะสอนให้บุตรพุดหรืออ่านหนังสือให้ได้	2.90	0.66
*7	พยายามที่จะสอนให้บุตรรับประทานอาหารเช้าให้ได้	2.89	0.71

*เป็นคำถามลักษณะเชิงลบ ปรับคะแนนให้เป็นตรงกันข้าม

4.1.3.7 สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา จำแนกเป็นรายข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอยู่ระหว่าง 3.75-3.55 (S.D. = 0.48-0.27) ซึ่งเมื่อบุตรตีเพื่อน แกล้งเพื่อน บิดาจะบอกว่าเป็นสิ่งไม่ดี หรือไม่ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุด และสอนให้บุตรช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนทกล้ม หรือต้องการความช่วยเหลือ เช่น หยิบของเล่นที่เอื้อมไม่ถึง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านการยึดถือปฏิบัติตามหลักศาสนา จำแนกเป็นรายข้อ

อันดับ	การยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา	$\bar{X}$	S.D.
1	เมื่อบุตรตีเพื่อน แกล้งเพื่อน บิดาจะบอกว่าเป็นสิ่งไม่ดีหรือไม่ถูกต้อง	3.75	0.48
2	เมื่อบุตรมีอารมณ์โกรธ แล้วขว้างปาของเล่นทิ้ง บิดาจะสอนให้บุตรรู้ว่าเป็นสิ่งไม่ดี ไม่ควรทำ	3.72	0.51
3	เมื่อบุตรทำผิดบิดาจะบอกให้บุตรขอโทษ	3.67	0.58
4	เมื่อขนมหรือสิ่งของต่างๆ บิดามักจะบอกให้บุตรแบ่งให้ผู้อื่นด้วย	3.61	0.53
5	เมื่อมีของเล่น บิดามักจะบอกบุตรว่าให้คนอื่นหรือเพื่อนๆ เล่นด้วย	3.57	0.57
6	สอนให้บุตรช่วยเหลือเพื่อน เมื่อเพื่อนทกล้ม หรือต้องการความช่วยเหลือ เช่น หยิบของเล่นที่เอื้อมไม่ถึง	3.55	0.57

4.1.3.8 สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านความสามารถจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับบุตรได้ จำแนกเป็นรายชื่อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านความสามารถจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับบุตรได้ อยู่ระหว่าง 3.68-3.38 (S.D. = 0.53-0.68) ซึ่งบิดาจะเข้าไปดูแลบุตรทันทีเมื่อบุตรเกิดอุบัติเหตุ เช่น หกล้ม วิ่งชนสิ่งของ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดและเวลาที่บุตรตกใจกลัวสิ่งต่าง ๆ จะร้องเรียกบิดาหรือวิ่งไปหาบิดาเสมอ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนน้อยที่สุด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร ด้านความสามารถจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับบุตร จำแนกเป็นรายชื่อ

อันดับ	ความสามารถจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับบุตร	$\bar{X}$	S.D.
1	บิดาจะเข้าไปดูแลบุตรทันทีเมื่อบุตรเกิดอุบัติเหตุ เช่น หกล้ม วิ่งชนสิ่งของ	3.68	0.53
2	เมื่อบุตรเจ็บป่วยไม่สบายบิดาจะพาไปพบแพทย์	3.61	0.55
3	เมื่อบุตรเจ็บป่วย ไม่สบาย บิดาจะเอาใจใส่บุตรเป็นพิเศษ เช่น ดูแลให้รับประทานอาหาร ยา จัดหาของเล่นที่ชอบให้นั่งอยู่เป็นเพื่อนนาน ๆ	3.60	0.52
4	บิดาจะพูดคุยปลอบโยนเมื่อบุตรเกิดความกลัว วิตกกังวล	3.59	0.58
5	เมื่อบุตรโกรธไม่พอใจ บิดาจะพูดอธิบายหรือเกลี้ยกล่อมให้บุตรคลายจากอารมณ์โกรธ ไม่พอใจ	3.51	0.67
6	เวลาที่บุตรตกใจกลัวสิ่งต่าง ๆ จะร้องเรียกบิดา หรือวิ่งไปหาบิดาเสมอ	3.38	0.68

4.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี กับสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.4813$, $P < 0.001$) นั่นคือถ้าบิดามีการรับรู้บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรดีจะทำให้มีสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรดีเช่นกัน ดังแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี และสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร

ตัวแปร	สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร
การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี	0.4873*

* $P < 0.001$

4.2 การอภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี กับสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรตามการรับรู้ของมารดา โดยศึกษาจากครอบครัวที่บิดามารดาและบุตรอาศัยอยู่ด้วยกัน ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 150 ครอบครัว ผู้วิจัยจึงอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี

จากการศึกษาพบว่า บิดามีการรับรู้บทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (ค่าเฉลี่ย 3.58 จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน) ที่เป็นเช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมคือการที่ลักษณะของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากครอบครัวขยายไปสู่ครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลง สมาชิกประกอบด้วยบิดามารดาและบุตรเท่านั้น รวมทั้งภรรยาต้องออกจากบ้านเพื่อออกไปทำงานหารายได้มาจุนเจือครอบครัวควบคู่กับสามี ภรรยาจึงต้องมีการรับผิดชอบมากขึ้นทั้งในบ้านและนอกบ้าน เมื่อมีบุตรเกิดขึ้นมาจึงทำให้บิดามีโอกาสที่จะใกล้ชิดและเลี้ยงดูบุตรมากกว่าในอดีต ซึ่งจะสังเกตเห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาบิดาส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับจ้างทำงานบริษัทและร้านค้าเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 32.7) ประกอบกับการที่เขตเทศบาลนคร

อุดรธานี มีหน่วยงานที่เข้าไปรับผิดชอบในการตรวจสอบสุขภาพเด็กหรือสมาชิกในชุมชน พร้อมทั้งมีการติดตามเผ่าะวังภาวะโภชนาการเด็กอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างตัวอย่างมีลักษณะเฉพาะคือ บ้านที่อยู่อาศัยจะอยู่ใกล้ชิดติดต่อกันเป็นส่วนใหญ่ และช่วงขณะที่ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลเป็นช่วงเวลาเย็นหลังเลิกงาน จะสังเกตเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างคือ บิดามารดาจะนำบุตรมาสังสรรค์และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร รวมทั้งความรู้หรือสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร มีการเผยแพร่เข้าไปในชุมชนมากมาย และจากการสังเกตลักษณะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล จะพบว่าครอบครัวส่วนใหญ่มีโทรทัศน์ใช้ประจำบ้าน ซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าสื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งในโทรทัศน์จะมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้บิดามิบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมากยิ่งขึ้น เช่น ในช่อง 9 ของ อสมท. หรือแม้กระทั่งในวันพ้อ วันที่ 5 ธันวาคมของทุก ๆ ปี จะมีการสนับสนุนให้บิดาได้มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร โดยการประกวดพ่อตัวอย่างที่สามารถเลี้ยงดูบุตรให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต เป็นต้น ดังนั้นจึงทำให้บิดาในกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้บทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรค่อนข้างสูง และเมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า บิดามีการรับรู้ด้านการป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับบุตรมากที่สุด ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าบทบาทนี้เป็นบทบาทที่ผู้ชายรับรู้ว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของบิดา เนื่องจากลักษณะสังคม วัฒนธรรมที่ว่าเพศชายเป็นเพศที่มีความแข็งแรง อดทน เมื่อผู้ชายมีครอบครัวจึงต้องเป็นผู้ที่คอยให้ความคุ้มครองปกป้องอันตรายให้แก่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งตรงกับความคาดหวังของสังคมที่ว่า บิดาต้องเป็นผู้หาเงินมาจุนเจือครอบครัว และเป็นผู้ปกป้องอันตรายแก่สมาชิกในครอบครัว (Murphy, 1986) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิลาวัณย์ ศรีสุวัฒน์ (2531) อมรา ภิญโญ (2533) โสพิน สุวรกุล (2535) อำไพ วรรณเชษฐอิสรา (2537) และ มาสินี ไพบูลย์ (2538) เมื่อพิจารณาการรับรู้บทบาทการป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับบุตร รายชื่อ พบว่า บิดามีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้สูงสุดคือ สนับสนุนให้บุตรได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบถ้วนตามกำหนดนัด และจัดของใช้ภายในบ้านที่เป็นอันตรายไว้ไกลมือเด็ก เช่น กระจก น้ำร้อน พัดลม ปลั๊กไฟ ยาชนิดต่าง ๆ เป็นต้น การที่บิดามีการรับรู้สูงสุดในเรื่องการสนับสนุนให้บุตรได้รับวัคซีนครบถ้วนตามกำหนดนัดเนื่องจากบิดามีการรับรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการได้รับวัคซีนป้องกันโรคจากการที่มีการรณรงค์เชิญชวนให้ผู้ปกครองนำเด็กไปรับวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอฟรีตลอดปี พ.ศ. 2539 เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี หน่วยงานต่าง ๆ จะจัดโครงการต่าง ๆ ถวายเป็นพระราชกุศล รวมทั้งกระทรวงสาธารณสุขที่จัดโครงการรณรงค์ให้เด็กไทยปลอดจากการเป็นโปลิโอ โดยการประชาสัมพันธ์ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ประกอบกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ได้ออกหน่วยไปให้บริการวัคซีนตามโรงเรียน สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน หรือแม้กระทั่งเปิดบริการฉีดวัคซีนในวัน

อาทิตย์ จึงทำให้บิดามีคะแนนการรับรู้ในเรื่องนี้มากที่สุด และการที่บิดามีการรับรู้ในเรื่องการจัดของภายในบ้านที่เป็นอันตรายไวโกลมมือเด็กมากที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า บิดาเห็นว่าบุตรวัย 1-3 ปี เป็นวัยซุกซน ชอบรื้อค้นสิ่งของและชอบทดลองทำในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งการกระทำของบุตรอาจจะทำให้เกิดอันตรายต่อบุตรได้ บิดาจึงหาทางป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร และการรับรู้บทบาทของบิดาที่มีคะแนนต่ำสุดคือ ดูแลซ่อมแซมของเล่นต่าง ๆ หรือเครื่องเล่นที่เคลื่อนไหวได้ เช่น ชิงช้า ม้าหมุน ให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ ซึ่งอาจอธิบายได้จากการสัมภาษณ์ครอบครัวเพิ่มเติมเกี่ยวกับของเล่นเด็กจะพบว่า ของเล่นส่วนใหญ่จะเป็นพวกพลาสติกเมื่อเด็กโยนเล่นจะแตกเสียหายยาก และประกอบกับเครื่องเล่นพวกชิงช้า ม้าหมุน เป็นเครื่องเล่นที่ค่อนข้างคงทนและมักจะมียู่ตามสนามเด็กเล่น โรงเรียน หรือสวนสาธารณะ บิดาจึงไม่ได้ซ่อมแซม แต่บิดาจะบอกว่ก่อนที่จะให้บุตรเล่นของเล่นเหล่านี้จะมีการตรวจสอบดูเสียก่อนว่าเครื่องเล่นเหล่านี้อยู่ในสภาพดีหรือไม่เพราะกลัวบุตรจะได้รับอันตราย

การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรด้านที่รองลงมาคือ ด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ค่อนข้างสูง (3.54) ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากปัจจุบันทั้งบิดาและมารดาต้องทำงานนอกบ้าน ทำให้บิดาต้องหันมาร่วมรับผิดชอบในภาระกิจภายในบ้านและการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น โดยเฉพาะการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย ซึ่งถือเป็นกิจวัตรประจำวันที่บิดามารดาต้องช่วยกันทำทุกวัน เช่น การดูแลบุตรเรื่องการรับประทานอาหาร การรักษาความสะอาด การพักผ่อน เป็นต้น เมื่อพิจารณาถึงบทบาทด้านร่างกายรายข้อพบว่า บิดามีการรับรู้สูงสุดในเรื่องการชี้ชวนให้บุตรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อฟัน เช่น นม ผัก ผลไม้ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าเนื่องจากเด็กวัย 1-3 ปี เป็นวัยที่ไม่ค่อยรับประทานอาหารเนื่องจากเป็นช่วงการเล่นมาก จะเลือกอาหารและจะรับประทานอาหารเมื่อหิว บิดาจึงจำเป็นที่จะต้องหาวิธีที่จะทำให้บุตรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ (Weiser, 1982) และการรับรู้บทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ด้านการดูแลบุตรทางด้านร่างกายต่ำสุดคือ สนับสนุนส่งเสริมให้บุตรได้รับการตรวจฟันทุก 6 เดือน ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ ถ้าไม่มีการเจ็บป่วยหรือมีอาการผิดปกติของโรคในช่องปากจะไม่ไปพบทันตแพทย์เพื่อตรวจสุขภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติของแผนกทันตกรรม โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานีของเด็กอายุ 0-14 ปี ที่มารับการตรวจรักษาฟันของปีงบประมาณ 2539 (ตุลาคม 2538-กันยายน 2539) มีเด็กอายุ 1-3 ปี ที่ได้รับการตรวจฟันเพียงร้อยละ 2.19 สาเหตุที่มารับการตรวจฟันส่วนใหญ่จะเนื่องมาจาก ฟันผุ ต้องการถอนฟันผุให้บุตร ซึ่งจากข้อมูลนี้น่าจะเป็นส่วนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการณรงค์ ว่าจะอย่างไรให้เด็กได้รับการตรวจสุขภาพทุก 6 เดือน

การรับรู้บทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนน้อยที่สุดคือ การส่งเสริมพัฒนาการบุตร ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การส่งเสริมพัฒนาการบุตรเป็นเรื่องที่ละเอียดลึกซึ้งบิดาที่จะส่งเสริมพัฒนาการบุตรได้ดีจะต้องได้อ่านทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการบุตรแต่ละด้านเป็นอย่างดี และในการศึกษาของอมรา ภิญโญ (2533) พบว่า บิดามีความรู้ในเรื่องการส่งเสริมการเล่นของเล่น และมีเจตคติด้านการส่งเสริมการเล่นน้อยที่สุด ซึ่งอมรา ภิญโญ ได้สัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า บิดาจะรู้สึกที่จะต้องเก็บสิ่งของที่เด็กเล่น เพราะเด็กวัย 1-3 ปี เป็นวัยที่ซุกซนและบิดาไม่มีเวลามากพอที่จะพาบุตรออกไปเล่น จึงทำให้บิดามีการรับรู้ด้านการส่งเสริมพัฒนาการบุตรน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า บิดามีการแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง เดินจงมือมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากที่สุด ซึ่งอธิบายได้ว่า เด็กวัย 1-3 ปี ชอบที่จะเล่นกับบิดามาก และประกอบกับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำงานรับจ้าง กลับบ้านเป็นเวลา เมื่อบิดา กลับจากทำงานบุตรจะเข้าไปเล่นกับบิดาทำให้บิดาสามารถแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรได้เป็นประจำ และการรับรู้ของบิดาด้านการส่งเสริมพัฒนาการบุตรที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดซื้อหรือหาอุปกรณ์มาให้บุตรได้เล่นตามต้องการ อาจอธิบายได้ว่าจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมในข้อนี้ กลุ่มตัวอย่างจะบอกว่าไม่ต้องการตามใจบุตรมากเกินไป จะจัดหาหรือจัดซื้ออุปกรณ์มาให้บุตรได้เล่นตามฐานะของครอบครัว และมีประโยชน์ต่อบุตรมากที่สุด มากกว่าที่จะจัดหาหรือจัดซื้ออุปกรณ์ทุกชนิดตามที่บุตรต้องการ ซึ่งถือเป็นการป้องกันไม่ให้บุตรเป็นคนที่เขาแต่ใจตนเอง

2. สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร

จากการศึกษาพบว่า คะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (ค่าเฉลี่ย 3.42 จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดามารดาและบุตรอาศัยอยู่ด้วยกัน และเมื่อพิจารณาจากคะแนนการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรโดยรวมพบว่า การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรค่อนข้างสูง แสดงว่าบิดามีการรับรู้ตนเองว่าต้องมีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับการมารดาในการเลี้ยงดูบุตรจึงทำให้บิดาเข้าไปเลี้ยงดูบุตรร่วมกับมารดาในการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย การส่งเสริมพัฒนาการบุตรและการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร การที่บิดาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรทำให้บิดาและบุตรมีโอกาสนใกล้ชิด มีปฏิสัมพันธ์ มีเวลาให้แกกัน ทำให้เข้าใจความคิด ความรู้สึกซึ่งกันและกัน และในที่สุดย่อมเกิดความผูกพันรักใคร่ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และนอกจากนี้ แลมป์และบรอนสไตน์ (Lamb and Bornstein, 1992) กล่าวว่า บุตรจะมีความผูกพันกับบิดามากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบิดาและบุตร บุตรจะมีความผูกพันกับบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอและสามารถตอบสนองความต้องการเขาได้

(Bowlby and Ainsworth อ้างถึงใน Lamb and Bornstein, 1992) นอกจากนี้โบเวนและ มิลเลอร์ (Bowen and Miller, 1980) ศึกษาพบว่าความผูกพันระหว่างบิดาและทารกมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมที่บิดาดูแลทารก และปริมาณการกระตุ้นด้วยการเล่นกับทารก

เมื่อพิจารณาสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดคือ ด้านยึดถือปฏิบัติตามหลักศาสนา ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า คนทุกคนปรารถนาอยากให้อุทิศตนเป็นคนดีจึงพยายามสอนหรือปลูกฝังแต่สิ่งที่ดีให้บุตร โดยการสอนให้บุตรเป็นคนดี ไม่รังแกเพื่อน ให้ฝึกกระจำอารมณ์โกรธไว้ ให้ช่วยเหลือผู้อื่น และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุดคือ ด้านความคาดหวังในความสำเร็จของบุตร ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า บิดาส่วนใหญ่มีความคาดหวังในตัวบุตรอยากให้บุตรทำกิจกรรมต่างๆ ประสบผลสำเร็จ จึงพยายามที่จะสอนและฝึกหัดให้บุตรทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ได้ เพื่อบุตรจะได้ช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งในเด็กวัย 1-3 ปีนี้ถ้าบิดาคาดหวังในความสำเร็จของบุตรมากเกินไปและพยายามที่จะฝึกหัดให้บุตรทำในสิ่งที่บิดาอยากให้เป็นมากเกินไปอาจจะทำให้เด็กเกิดความเครียด เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่ต้องการอิสระ อยากเป็นตัวของตัวเอง (Erik Erikson, 1963) การที่จะฝึกหัดอะไรให้กับเด็กต้องอาศัยความพร้อมของเด็ก ความสม่ำเสมอ ความอดทน และความเข้าใจในตัวเด็กของพ่อแม่ เด็กจึงจะฝึกหัดสำเร็จและเด็กเกิดความมั่นใจ (อำไพ ชนะกอก, ม.ป.ป.)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี กับสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตร

การศึกษาครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ว่า การรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($r = 0.4873$) แสดงว่าการที่บิดามีการรับรู้บทบาทของตนเองในการเลี้ยงบุตรดี ทำให้สัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรดีตามมด้วย ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่จะสังเกตได้จากการแสดงออกของพฤติกรรม หรืออาจกล่าวได้ว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้เลือก จัดประเภท แบ่งความหมายของสิ่งเร้า จากสิ่งแวดล้อมที่มากระตุ้นประสาทการรับสัมผัส แล้วพาดพิงข้อมูลนี้แปลไปสู่การกระทำที่มีความหมาย นั่นคือพฤติกรรมของบุคคลจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ได้รับอย่างไร ขึ้นอยู่กับผลของการทำงานของกระบวนการรับรู้ (กรรณิการ์ สุวรรณโคตร, 2528) ซึ่งบุคคลจะกระทำหรือมีพฤติกรรมตอบสนองไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นจะมีการรับรู้พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างไร (สถิติ วงศ์สวรรค์, 2529) กล่าวคือ การรับรู้มีความสำคัญต่อแนวโน้มของพฤติกรรมที่บุคคลจะแสดงออก (กันยา สุวรรณแสง, 2532) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การที่บิดามีการรับรู้บทบาทของบิดาดี ซึ่งจากผล

การวิจัยมีค่าเฉลี่ยการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี ค่อนข้างสูง (3.58) จะมีการปฏิบัติตามบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรสูง ซึ่งมีผลการวิจัยสนับสนุนคือ อนงค์ สารสุทธิ (2531) กุณทรี กองสมุทร (2532) ชุติมา คูหาทอง (2533) สิริอร พัวศิริ (2533) มัลลิกา ตั้งเจริญ (2534) ประกายแก้ว กิ่งโก้ (2535) นพพร การถัก (2535) ศิริยุพา สนั่นเรื่องศักดิ์ (2536) ศิริสุข พูนผล (2536) กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล และคนอื่นๆ (2536) บังอร ศุภวิทกุล (2536) และ อำไพ วรรณเชฐอิสรา (2537) ซึ่งการที่บิดาได้มีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร นั่นคือ เป็นการที่บิดามีการตอบสนองความต้องการของบุตรโดยให้การดูแลบุตรทางด้านร่างกาย เช่น ดูแลบุตรในเรื่องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ดูแลบุตรในเรื่องการรักษาความสะอาด ดูแลบุตรในเรื่องการขับถ่าย และการพักผ่อนเป็นต้น ให้การส่งเสริมพัฒนาการของบุตร เช่น แสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตร โดยการโอบกอด หอมแก้ม กระตุ้นให้บุตรพูด เรียนรู้คำศัพท์ต่างๆ กระตุ้นและส่งเสริมให้เล่นในของเล่นที่เตรียมไว้ให้ เป็นต้น หรือให้การป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร เช่น สนับสนุนให้บุตรได้รับวัคซีนตามกำหนดนัด จัดของใช้ที่เป็นอันตรายไว้ไกลมือเด็ก ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร เป็นต้น เมื่อกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นอยู่เสมอ จะทำให้บิดาและบุตรได้มีความใกล้ชิดกันมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เกิดความผูกพันรักใคร่ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างบิดาและบุตร บิดาสามารถยอมเสียสละตนเองเพื่อบุตรและยอมอุทิศตนเองเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร (Fahlberg, 1988) นั่นคือการแสดงถึงบิดาและบุตรมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีคะแนนสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดาและบุตรโดยรวมค่อนข้างสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 จากคะแนนเต็ม 4 คะแนนและพิจารณาในแต่ละด้านรายชื่อจะพบว่า ข้อที่มีคะแนนสูงสุดในแต่ละด้านจะสนับสนุนว่าบิดาและบุตรมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน เช่น ด้านการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันพบว่า บิดาและบุตรมีการพูดคุย หยอกล้อ หัวเราะสนุกสนานร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุด หรือด้านการมีความผูกพันรักใคร่กัน พบว่า เมื่อบิดาไม่เห็นบุตรจะถามถึงหรือถามหาบุตร มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด และด้านการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างบิดาและบุตร พบว่า เมื่อบุตรพูดบิดาจะสนใจเอาใจใส่รับฟัง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุด ซึ่งกิจกรรมในรายชื่อที่ยกตัวอย่างมาแสดงให้เห็นว่าบิดาและบุตรมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน เพราะคนเราเมื่อมีความรักใคร่ มีความผูกพันหรือมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ย่อมจะมีการพูดคุยกันด้วยความสนุกสนาน หัวเราะอย่างมีความสุข เมื่อต่างฝ่ายพูดจะสนใจใส่ใจรับฟังซึ่งกันและกัน หรือเมื่อไม่พบเห็นกันจะมีการถามถึงหรือถามหากันเสมอ และเมื่อวิเคราะห์ทางสถิติจึงทำให้พบว่า คะแนนการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดาและบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่า ถ้าบิดามีการรับรู้บทบาทของตนเองในการเลี้ยงดูบุตรก็จะส่งผลทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างบิดาและบุตรดีตามมา

ด้วย ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบิดาและบุตรจะเป็นรากฐานให้บุตรมีพัฒนาการที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา และมี สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ๆ ดีในอนาคตต่อไป (อัมพล สุอำพัน, 2534)